

WALDEMAR MIKOŁAJCZYK

Stopień poznania entomofauny Warszawy i Mazowsza

Badania fauny Polski trwają około 200 lat (J a c z e w s k i 1965). Jednak Mazowsze, przynajmniej jeśli chodzi o owady, należy do mniej znanych regionów naszego kraju. Za jednego z pierwszych faunistów, zbierających materiały (przede wszystkim *Lepidoptera*, a także *Coleoptera*, *Orthoptera* i in.) już na przełomie XVIII i XIX w. w okolicach Warszawy należy uznać Perthéesa (F e d o r o w i c z 1963, L i a n a 1966, B a z y l u k 1976 a, b). Dane Perthéesa nie były jednak publikowane. Natomiast już w 1835 r. Stronczyński wykazuje z okolic Warszawy 7 gatunków chrząszczy. Nawet jednak tak fragmentaryczne dane mogą mieć pewną wartość — pozwalając stwierdzić zachodzące w faunie zmiany: pokazują ograniczenie liczebności i występowania jednych gatunków, a ekspansję innych (M r o c z k o w s k i 1959).

Początków właściwej działalności faunistycznej należy się jednak doszukiwać znacznie później — w końcu ubiegłego stulecia (G r o c h m a l i c k i 1931, F e d o r o w i c z 1963).

Bardzo często materiały faunistyczne pochodzą nie tylko z Mazowsza, a wiele danych z tego terenu znajduje się w opracowaniach ogólniejszych. Często również dane faunistyczne zawarte są w innego rodzaju pracach: dotyczących ochrony roślin, ekologii określonych gatunków, opracowaniach taksonomicznych i innych.

Bardzo nierównomiernie opracowane są poszczególne części Mazowsza, a także występujące tu grupy owadów.

Najlepiej opracowana jest fauna Warszawy i jej najbliższych okolic. Tu prawie wyłącznie skupiała się działalność faunistyczna w pierwszym okresie (koniec XIX w.), tu prowadzone są również liczne badania współczesne. Następnym z kolei terenem intensywnych badań, szczególnie w ostatnich latach, stała się Puszcza Kampinoska. Pozostałe tereny poznane są słabiej.

Jako grupy na Mazowszu zupełnie lub prawie zupełnie nie zbadane należy wymienić: *Ephemeroptera*, *Plecoptera*, *Psocoptera* (W ł o d a r c z y k 1968), *Mallophaga*, *Anoplura* (z Niziny Mazowieckiej znane zaled-

wie trzy gatunki — Wegner 1966), *Thysanoptera*, *Strepsiptera*, *Megaloptera*, *Raphidioptera* i *Mecoptera*.

Jest wprawdzie z okolic Warszawy nieco danych dotyczących *Ephemeroptera* i *Plecoptera* (Majewski 1885), *Megaloptera*, *Raphidioptera* i *Mecoptera* (Majewski 1885, Zaćwilichowski 1939), ale publikowane one były jako część materiałów ogólnokrajowych.

Do poznanych w nieznacznym stopniu należą: *Apterygota*, *Odonata* niektóre grupy *Homoptera* (*Auchenorrhyncha*, *Psyllodea*, *Coccoidea*), *Heteroptera*, *Neuroptera*, przeważająca większość *Hymenoptera*, *Trichoptera*, niektóre grupy *Lepidoptera* i *Diptera*, *Aphaniptera*.

Dane o niektórych gatunkach *Apterygota* z terenu Mazowsza można znaleźć w pracach Stacha i Kaczmarek.

Krytyczne omówienie nielicznych prac o ważkach oraz ich spis z okolic Starej Wsi (40 km na pd. wsch. od Warszawy) daje Sumiński (1916). Nieco danych z Mazowsza znajduje się również w pracy Fudakowskiego (1932).

Auchenorrhyncha Niziny Mazowieckiej są poznane w stopniu niewystarczającym (Nast 1976), a obszerniejsze dane dotyczące okolic Warszawy podał właściwie dopiero Smreczyński (1954) w spisie skoczków Polski. Podobnie, nie licząc drobnych wzmianek, nie prowadzono tu badań faunistycznych nad *Psyllodea*. Materiały dotyczące tej grupy znajdują się w wielu pracach Klimaszewskiego, ale wciąż jeszcze stopień znajomości koliszków jest niezadowalający (Klimaszewski 1967). Jeszcze bardziej fragmentaryczne, rozproszone w piśmiennictwie głównie z zakresu ochrony roślin, są dane dotyczące czerwców.

Niewiele wiadomo o *Heteroptera* Mazowsza. Wśród materiałów krajowych wymieniają je Strawiński (1936, 1939) i Smreczyński (1954).

Bardzo nieliczne dane odnoszą się do *Neuroptera* okolic Warszawy (Majewski 1885, Zaćwilichowski 1939); z Puszczy Kampinoskiej wymienia je Plewka (1974).

Materiały *Hymenoptera* z okolic Warszawy zostały uwzględnione w pracach Błędowskiego i Kraińskiej (1924, 1926). *Cynipidae* poświęcone są prace Sokołowskiej-Rutkowskiej (1936, 1938) i Kierycha (1963). *Chalcidoidea* przedstawiali Szczepański (1959) i Wagner (1970). Żądłówkami zajmował się Drogoszewski (1932, 1934) oraz Stępkowska-Barańska (1963). Nieco danych o *Tenthredinoidea* podaje Obarski (1931), a o kilkunastu rodzinach błonkówek — Głowacki (1953).

W niedostatecznym stopniu zbadano *Trichoptera*. Do roku 1965, mimo opracowań Majewskiego (1882, 1885) i Riedel (1961), znanych by-

ło z Mazowsza 54 spośród 240 krajowych gatunków chruścików (Tomaszewski 1965).

Aphaniptera w okolicach Warszawy badała Niewiadomska (1953). Dane o nich spotyka się również w pracach innych autorów (wymienia je Skuratowicz 1964).

Osobne zagadnienie stanowią dane zooecydiologiczne z terenu Mazowsza. Spotyka się je zarówno w piśmiennictwie specjalnie dotyczącym wyrośli (Żmuda 1913, Konopacka 1921, Gawinowa 1935, Szulczewski 1936, Kapuściński 1947), jak i w opracowaniach z zakresu ochrony roślin. W wielu jednak przypadkach, szczególnie w wykazach szkodników, dane te bywają wątpliwe i tam, gdzie jest to możliwe, wymagają krytycznej oceny (Klimaszewski 1967, Szelegiewicz 1968).

Stosunkowo dobrze znane są z Niziny Mazowieckiej *Blattodea*, *Orthoptera*, *Dermaptera*, niektóre *Homoptera* (*Aleyrododea* i *Aphidodea*), *Coleoptera* (Burakowski, Mroczkowski, Stefańska 1971), niektóre *Hymenoptera* (szczególnie *Formicidae* — Pisarski 1975). W samej Warszawie mrówki opracowywali ostatnio Pisarski i Czechowski (1978). Dobrze znane są liczne *Lepidoptera*, niektóre grupy *Diptera* (*Culicidae* z *Nematocera*, *Brachycera Orthorrhapha*, niektóre rodziny *Brachycera Cyclorrhapha*).

Do jednych z najlepiej znanych grup należą *Orthoptera*, w znacznej mierze dzięki licznym, współczesnym pracom Bazyluka i Liany. Stopień ich zbadania wyczerpująco omawia Liana (1966). Również o karaczanach (Bazyluk 1976a) i skorkach (Bazyluk 1976b) mamy z Mazowsza liczne wiadomości.

Wiadomości o *Aleyrododea*, m. in. z okolic Warszawy, podają Klimaszewski i Szelegiewicz (1962) oraz Szelegiewicz (1972), a ich podsumowanie zawiera opracowanie Szelegiewicza (1979).

Mszyce Niziny Mazowieckiej, według oceny Szelegiewicza (1968), poznane są nieźle, a badania nad nimi skupiały się głównie w Warszawie i jej najbliższych okolicach.

Motyle w okolicach Warszawy zbierano już od dość dawna. Wiele materiałów, często przez długie lata nie opracowywanych, zawdzięczamy różnym zbieraczom-amatorom. Również wiele danych znajduje się w piśmiennictwie dotyczącym motyli-szkodników. Z ważniejszych prac faunistycznych należy wymienić opracowania Słaszewskiego (1911), bardzo wszechstronnie opracowane *Tortricidae* Kremky'ego (1936), Patryna (1947), a przede wszystkim Adamczewskiego (1936, 1949, 1951, 1964 i in.).

Pierwszym, obszernym spisem wielu rodzin *Diptera* Mazowsza była praca Sznabla (1881), po której w badaniach faunistycznych dotyczą-

cych muchówek (z wyjątkiem komarów, omawianych dalej) nastąpiła długa przerwa, trwająca do drugiej połowy bieżącego stulecia. Dopiero od tego czasu publikowane są opracowania poszczególnych rodzin muchówek, głównie z okolic Warszawy i Puszczy Kampinoskiej. Jest to zasługa ówczesnej pracowni dipterologicznej Instytutu Zoologii PAN w Warszawie. Opracowywano *Syrphidae* (Trojanowa 1953), *Tabanidae* (Trojan 1955, 1958), *Phasiidae* (Mońko 1957), *Asilidae* (Kaczmarzyk 1962), *Bibionidae* (Mikołajczyk 1962), *Conopidae* (Bańkowska 1965, 1974, 1975), *Muscidae*, *Larvaevoridae*, *Gasterophilidae*, *Sarcophagidae* (Draber-Mońko 1966 a, b, 1970, 1973), *Stratiomyidae* (Trojan 1974). Niektóre dane, dotyczące *Cecidomyiidae*, znajdują się w pracach zooecydiologicznych.

Najlepiej jednak z muchówek okolic Warszawy znane są komary *Culicidae*, którymi zaczęto się zajmować wcześniej niż innymi rodzinami tego rzędu. Były tu one obiektem badań zarówno faunistycznych, jak i ekologicznych czy sanitarno-epidemiologicznych, co znalazło odbicie w licznych pracach (Tarwid 1935, 1938, 1952; Dąbrowska i Tarwid 1954; Dąbrowska-Prot 1960; Łukasziak 1959, 1961 a, b, 1964, 1965; Karczewski i Krzemiński 1965) — nie licząc innych, drobniejszych prac i wzmianek o przedstawicielach tej grupy.

Dane faunistyczne z terenu Mazowsza, oprócz wymienionych, znajdują się jeszcze w innych pracach, nie będących opracowaniami faunistycznymi. Dopiero zebrane i ocenione krytycznie pozwolą na uzyskanie pełniejszego obrazu fauny tego regionu.

PIŚMIENNICTWO

- Adamczewski S. 1936. Pojawy motyli w okolicach Warszawy w roku 1934. *Fragm. faun. Mus. zool. pol.*, 2: 305 - 313.
- Adamczewski S. 1949. Przyczynek do poznania fauny motyli minujących Mazowsza. *Fragm. faun. Mus. zool. pol.*, 6: 11 - 33.
- Adamczewski S. 1951: Łuskoskrzydłe śródmięscia Warszawy. *Fragm. faun. Mus. zool. pol.*, 6: 111 - 128.
- Adamczewski S. 1964. Materiały do poznania wędrówek motyli w Polsce. II. Jesienne pojawy i migracje motyli w Warszawie i Białowieży. *Fragm. faun.*, 1: 319 - 374.
- Bańkowska R. 1965. Przegląd polskich gatunków z podrodziny *Dalmanininae* (*Diptera*, *Conopidae*). *Fragm. faun.*, 11: 443 - 453.
- Bańkowska R. 1974. Przegląd polskich gatunków z podrodziny *Myopinae* (*Diptera*, *Conopidae*). *Fragm. faun.*, 20: 37 - 51.

- Bańkowska R. 1975. Przegląd polskich gatunków z podrodziny *Conopinae* (Diptera, Conopidae). *Fragm. faun.*, 20: 213 - 221.
- Bazyłuk W. 1976 a. Karaczany i modliszki *Blattodea* et *Mantodea*. *Kat. Fauny Pol.*, XVII, 1, 31 ss. 1 mapa (nr 26 KFP).
- Bazyłuk W. 1976 b. Skorki *Dermaptera*. *Kat. Fauny Pol.*, XVII, 3, 19 ss. 1 mapa (nr 27 KFP).
- Błądowski R., Kraińska K. 1924. Materiały do fauny Ichneumonidów Polski. Cz. I. Podrodziny *Ichneumoninae* i *Pimplinae*. *Pol. Pismo entomol.*, 3: 37 - 65.
- Błądowski R., Kraińska M. K. 1926. Materiały do fauny Ichneumonidów Polski. Cz. II Podrodzina *Cryptinae*. *Pol. Pismo entomol.*, 5: 30 - 51.
- Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1971. Chrząszcze *Coleoptera*. *Kat. Fauny Pol.*, XXIII, 1, 183 ss. (nr 18 KFP).
- Dąbrowska-Prot E. 1960. Uwagi o rozmieszczeniu przestrzennym komarów w środowisku zagospodarowanym przez człowieka. *Ekol. pol. Ser. A*, 8: 261 - 279.
- Dąbrowska E., Tarwid K. 1954. Uwagi o występowaniu zespołu komarów leśnych w Puszczy Kampinoskiej. *Ekol. pol.*, 2: 203 - 214.
- Draber-Mońko A. 1966 a. Materiały do znajomości *Muscinae* (Diptera) Polski. *Fragm. faun.*, 12: 309 - 331.
- Draber-Mońko A. 1966 b. Materiały do znajomości *Rhinophorinae* (Diptera, *Larvaevoridae*) Polski. *Fragm. faun.*, 13: 221 - 229.
- Draber-Mońko A. 1970. Badania nad biologią larw muchówek z rodziny *Gasterophilidae* (Diptera). *Fragm. faun.*, 16: 89 - 107.
- Draber-Mońko A. 1973. Przegląd krajowych gatunków z rodziny *Sarcophagidae* (Diptera). *Fragm. faun.*, 19: 157 - 225.
- Drogoszewski K. 1932. Wykaz żądłówek zebranych w Polsce środkowej. *Pol. Pismo entomol.*, 11: 113 - 118.
- Drogoszewski K. 1934. Nowe dla Polski środkowej żądłówki. *Pol. Pismo entomol.*, 13: 125 - 131.
- Fedorowicz Z. 1963. Zarys rozwoju fizjografii Polski ze szczególnym uwzględnieniem faunistyki (od czasów najdawniejszych do roku 1918). *Memorabilia zool.*, 10, 185 ss.
- Fudakowski J. 1932. Nowe przyczynki do fauny ważek Polski. *Fragm. faun. Mus. zool. pol.*, 1: 389 - 401.
- Gawinowa J. 1935. Materiały do zoocecidjologii Mazowsza. *Spraw. TNW*, 28: 92 - 134, I - III tab.
- Głowacki J. 1953. Przyczynek do znajomości błonkówek (*Hymenoptera*) okolic Warszawy. *Fragm. faun. Mus. zool. pol.*, 6: 501 - 523.
- Grochmalicki J. 1931. Historia faunistyki i systematyki zoologicznej w latach 1875-1925. *Kosmos*, t. jubil. cz. II: 149 - 187.
- Jaczeński T. 1965. Dzisiejsze zadania badań fauny Polski. *Przegl. zool.*, 9: 243 - 246.
- Kaczmarzyk K. 1962. Materiały do znajomości fauny łowików (*Diptera, Asilidae*) Puszczy Kampinoskiej. *Fragm. faun.*, 10: 163 - 170.
- Kapuściński S. 1947. Materiały do zoocecidjologii Mazowsza. *Fragm. faun. Mus. zool. pol.*, 5: 37 - 94, I - II tab.
- Karczewski B., Krzeziński J. K. 1965. Badania nad komarami kłującymi (*Diptera, Culicinae*) Parku Pałacowego w Jabłonnie pod Warszawą. *Fragm. faun.*, 12: 153 - 163.

- Kierych E. 1963. Materiały do znajomości *Cynipidae* (*Hymenoptera*) okolic Warszawy. *Fragm. faun.*, 10: 271 - 302.
- Klimaszewski S. M. 1967. Koliszki *Psyllodea*. *Kat. Fauny Pol.*, XXI, 2, 51 ss. 1 mapa (nr 8 KFP).
- Klimaszewski S. M., Szelegiewicz H. 1962. Materiały do znajomości mączlików (*Homoptera*, *Aleyrodidae*) Polski. *Fragm. faun.*, 10: 35 - 64.
- Konopacka W. 1921. Narośle (zoocecidia) zebrane w okolicach Warszawy i w Kieleckiem. *Pam. PINGW*, 1A: 225 - 242.
- Kremky J. 1936. Przyczynek do fauny Tortricidów Polski. *Fragm. faun. Mus. zool. pol.*, 2: 327 - 393.
- Liana A. 1966. Prostoskrzydłe (*Orthoptera*) Mazowsza. *Fragm. faun.*, 12: 239 - 280.
- Łukasiak J. 1959. Występowanie komarów kłujących we wschodniej części Puszczy Kampinoskiej. *Acta parasitol. pol.*, 7: 307 - 314.
- Łukasiak J. 1961 a. Skład gatunkowy postaci dojrzałej komarów kłujących spotykanych w wolnej przyrodzie na terenie Warszawy i okolicy. *Wiad. parazytol.*, 7, Suppl. 2: 387 - 388.
- Łukasiak J. 1961 b. Występowanie form larwalnych komarów kłujących w zbiornikach wodnych na terenie Warszawy i okolicy. *Wiad. parazytol.*, 7, Suppl. 2: 403 - 404.
- Łukasiak J. 1964. Fauna poczwerek niektórych gatunków *Culicinae* wykrytych w podwarszawskich zbiornikach wodnych. *Wiad. parazytol.*, 10: 79 - 87.
- Łukasiak J. 1965. Badania nad występowaniem *Culicinae* (*Diptera*, *Culicidae*) w Warszawie i okolicy. *Fragm. faun.*, 12: 1 - 13.
- Majewski E. 1882. *Insecta Neuroptera polonica*. Systematyczny wykaz owadów żyłkoskrzydłych polskich. Warszawa, 42 ss.
- Majewski E. 1885. Owady żyłkoskrzydłe (*Neuroptera polonica*). Systematyczny wykaz krajowych sieciarek i prasiatnic. Warszawa, 40 ss.
- Mikołajczyk W. 1962. *Bibionidae* (*Diptera*) okolic Warszawy. *Fragm. faun.* 10: 223 - 225.
- Mońko A. 1957. *Phasiinae* (*Diptera*) okolic Warszawy wraz z uwagami o niektórych ciekawszych gatunkach z innych okolic Polski. *Fragm. faun.*, 7: 353 - 378.
- Mroczkowski M. 1969. O pierwszej w Polsce próbie monograficznego opracowania krajowych chrząszczy (*Coleoptera*). *Memorabilia zool.*, 2: 26 + 5 ss.
- Nast J. 1976. Piewiki *Auchenorrhyncha* (*Cicadodea*). *Kat. Fauny Pol.*, XXI, 1, 256 ss. 1 mapa (nr 25 KFP).
- Niewiadomska K. 1953. Materiały do fauny pcheł (*Aphaniptera*) Polski. *Fragm. faun. Mus. zool. Pol.*, 6: 249 - 262.
- Obarski J. 1931. Materiały do fauny rośliniarek (*Tenthredinoidea*, *Hymenoptera*) Polski, II. *Fragm. faun. Mus. zool. pol.*, 1: 361 - 370.
- Patryn W. 1947. Spis motyli dziennych (*Rhopalocera*) i nocnych (*Noctuidae*) zebranych w okolicach Warszawy. *Mat. Fizjogr. Kraju*, 5: 1 - 50.
- Pisarski B. 1975. Mrówki *Formicoidea*. *Kat. Fauny Pol.*, XXVI, 1, 84 ss. 1 mapa (nr 23 KFP).
- Pisarski B., Czechowski W. 1978. Influence de la pression urbaine sur la myrmécofaune. *Memorabilia zool.*, 29: 109 - 128.
- Plewka T. 1974. Bemerkungen über die Neuropterenfauna (*Raphidioptera* und *Planipennia*) des Kampinos Nationalparks (Zentralpolen). *Folia entomol. hung.*, 27, Suppl.: 287 - 289.

- Riedel W. 1961. Materiały do rozmieszczenia chruścików (*Trichoptera*) Polski. *Fragm. faun.*, 9: 11 - 20.
- Skuratowicz W. 1964. Pchły *Aphaniptera*. *Kat. Fauny Pol.*, XXXI, 59 ss. 1 mapa (nr 3 KFP).
- Słaszewski P. 1911. *Macrolepidopterenfauna des Warschauer Gouvernements*. *Horae Soc. ent. ross.*, 40: 1 - 132.
- Smreczyński S. (Sen.) 1954. Materiały do fauny pluskwiaków (*Hemiptera*) Polski. *Fragm. faun.*, 7: 1 - 146.
- Sokołowska - Rutkowska I. 1936. Przyczynek do znajomości występowania galasówek w Polsce. *Kosmos Ser. A*, 61: 335 - 353.
- Sokołowska - Rutkowska I. 1938. Materiały do znajomości występowania galasówek w Polsce. *Kosmos Ser. A*, 63: 417 - 421.
- Stępkowska - Barańska J. 1963. Osowate (*Vespidae*) okolic Warszawy z uwzględnieniem niektórych ciekawszych gatunków z innych okolic Polski. *Fragm. faun.* 10: 399 - 417.
- Strawiński K. 1936. Badania nad fauną pluskwiaków drzew i krzewów w Polsce. *Rozpr. Spraw. Inst. bad. Las. państw. Ser. A*, 17 - 216.
- Strawiński K. 1939. Krytyczny przegląd owadów z rzędu *Hemiptera-Heteroptera* (pluskwiaki różnoskrzydłe) zarejestrowanych przez Zakłady Ochrony Roślin w Polsce w latach 1919 - 1933. *Roczn. Ochr. Rośl.* 6, 3: 20 - 50.
- Sumiński S. 1916. Materiały do fauny ważek (*Odonata*) ziem polskich. *Spraw. TNW*, 8: 825 - 851.
- Szczepański H. 1959. Wyniki hodowli i połowu bleskotek (*Chalcidoidea*) na terenie Warszawy i bliskich okolic. *Zesz. nauk. SGGW. Leśn.*, 3: 105 - 116.
- Szelęgiewicz H. 1968. Mszyce *Aphidodea*. *Kat. Fauny Pol.*, XXI, 4, 316 ss. 1 mapa (nr 12 KFP).
- Szelęgiewicz H. 1972. Notatki faunistyczne o mączlikach (*Homoptera, Aleyrododea*) Polski. *Fragm. faun.*, 18: 25 - 30.
- Szelęgiewicz H. 1979. Mączliki *Aleyrododea*. *Kat. Fauny Pol.*, XXI, 3, 19 ss. 1 mapa (nr 32 KFP).
- Sznabl J. 1881. Spis owadów dwuskrzydłych (*Diptera*) zebranych w Królestwie Polskim i gubernii Mińskiej. *Pam. fizjogr.*, 1: 357 - 390.
- Szulczewski J. W. 1936. Wykaz wyrosli (zoocecidia) zebranych w okolicy Myszyńca na Kurpiach. *Spraw. Kom. fizjogr.*, 70: 112 - 128.
- Tarwid K. 1935. Zmiany fauny komarów w Lasku Bielańskim pod Warszawą. *Ochr. Przyr.*, 15: 321 - 322.
- Tarwid K. 1938. Notatki faunistyczne o muchówkach Polski. I. Zestawienie dotychczasowych wiadomości o faunie komarów Polski. *Fragm. faun. Mus. zool. pol.*, 3: 503 - 510.
- Tarwid K. 1952. Próba charakterystyki zespołu komarów Puszczy Kampinoskiej. *Stud. Soc. Sci. torun. Sect. E (zool.)*, 3, 2: 1 - 29.
- Tomaszewski C. 1965. Chruściki *Trichoptera*. *Kat. Fauny Pol.*, XXVIII, 104 ss. 1 mapa (nr 5 KFP).
- Trojan P. 1955. *Tabanidae* okolic Warszawy (*Diptera*). *Fragm. faun.*, 7: 199 - 207.
- Trojan P. 1958. The ecological niches of certain species of horseflies (*Diptera, Tabanidae*) in the Kampinos Forest near Warsaw. *Ekol. pol. Ser. A*, 6: 53 - 129.
- Trojan P. 1974. Przegląd faunistyczny *Stratiomyidae* (*Diptera*) Polski. *Fragm. faun.*, 20: 15 - 27.
- Trojanowa R. 1953. *Syrphidae* okolic Warszawy (*Diptera*). *Fragm. faun. Mus. zool. pol.*, 6: 449 - 463.

- Wagner J. 1970. Bleskotki (*Chalcidoidea*, *Hym.*) pasożytujące w galasówkach (*Cynipidae*, *Hym.*) okolic Warszawy. *Fragm. faun.*, 16: 27 - 41.
- Wegner Z. 1966. Wszy *Anoplura*. *Kat. Fauny Pol.*, XIX, 2, 32 ss. 1 mapa (nr 6 KFP).
- Włodarczyk J. 1968. Gryzki *Psocoptera*. *Kat. Fauny Pol.*, XVIII, 40 ss. 1 mapa (nr 11 KFP).
- Zaéwilichowski J. 1939. Dalsze materiały do fauny sieciarek (*Neuroptera*) Polski. *Fragm. faun. Mus. zool. pol.*, 4: 7 - 12.
- Żmuda A. J. 1913. Zooecidia roślin krajowych. *Spraw. Kom. fizjogr.* 47, II: 12 - 40.

Instytut Zoologii PAN
ul. Wilcza 64, 00-679 Warszawa